

Motion till riksdagen 2005/06:Kr2

av **Kent Olsson m.fl. (m)**
med anledning av prop. 2005/06:2

Bästa språket – en samlad svensk språkpolitik

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om förslaget i utredningen Mål i mun (SOU 2002:27).
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om svenska språkets ställning i Europeiska unionen.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om åtgärder för att höja EU-texters kvalitet och läsbarhet.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om svensk terminologi.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om grunderna för språkpolitiken.

En språklag

I utredningen som ligger till grund för propositionen Bästa språket föreslås att en lag om svenska språkets ställning införs. Utredningen drar paralleller till bl.a. vårt grannland Finland som har finskans och svenskans ställning reglerad i grundlagen. Detsamma gäller bl.a. Frankrike och Polen som också har respektive språk skyddat i grundlagen. Man hävdade i utredningen vidare att det svenska språket på intet sätt är ohotat – inte minst utgör engelskan ett allt vanligare inslag i svenskt vardagsliv. Sedan några år tillbaka finns det dessutom fem minoritetsspråk reglerade i lag. Det är mot den bakgrunden, enligt utredningen, viktigt att man i ett så mångkulturellt samhälle har ett gemensamt språk som huvudspråk. En lagstiftning skall ses som en markering.

Flera remissinstanser förordar också en lagreglering av det svenska språket. I sitt yttrande till utredningen skriver Svenska Akademien, som måste ses som en i sammanhanget mycket tung remissinstans, följande: ”Att lagstifta om svenskan som huvudspråk i Sverige har stor praktisk och symbolisk betydelse.”

Fel! Okänt namn på

Vi moderater biträder såväl utredningens förslag som Svenska Akademiens yttrande över densamma. Det förslag till lydelse som finns i utredningen Mål i mun (SOU 2002:27) kan med fördel användas. Detta bör riksdagen besluta.

Svenska språket i EU

Det är centralt att svenska språkets ställning inte undergrävs inom Europeiska unionen. I propositionen redogörs för på vilket sätt svenskan används inom EU. Även i detta fall anser vi att Svenska Akademiens yttrande över utredningen Mål i mun är föredömligt. Där skrivs följande: ”Det är enligt Akademiens uppfattning viktigt att med större kraft än hittills värna om svenskans ställning och bruk inom EU. Över huvud taget bör man i instruktionerna för svenska delegater och tjänstemän inom EU inskräpa, att det inte ligger i vårt nationella intresse att bereda vägen för engelskan som ett överordnat arbetspråk inom unionen.”

Det är dessutom, som också konstateras i propositionen, ett faktum att det finns stora risker vid t.ex. relätolkning (dvs. tolkning från ett språk genom ett annat till ett tredje) att viktiga nyanser försvinner. Att få tala och läsa sitt eget språk vid förhandlingar är, enligt vår mening, självklart för att garantera att svenska intressen och åsikter inte tappas bort på grund av brist på kunskaper i ett främmande språk. Sverige bör i detta sammanhang samarbeta med t.ex. Nederländerna, Danmark, Portugal, Ungern och Finland – d.v.s. länder med mindre språk än engelska, tyska och franska.

I propositionen skriver regeringen att man skall verka för att höja EU-texters kvalitet och läsbarhet och att man (läs regeringen) skall påverka institutionerna i EU att genomföra sådana förbättringar både vad gäller originalspråken (engelska och franska) och det arbete som den svenska översättaren utför. Det låter bra, men vi efterlyser en konkret strategi för hur detta skall gå till. Regeringen borde, enligt vår mening, ha redogjort för vilka konkreta åtgärder man ämnar vidta för att uppnå detta viktiga mål. Detta bör ges regeringen till känna.

Svensk terminologi

Vi vill understryka vikten av att det finns en ordentlig, välfungerande och genomarbetad svensk terminologi inom alla de områden där bl.a. forskningsrapporter framför allt avhandlas på engelska. Det är också viktigt, vilket konstateras i propositionen, att det också fortlöpande utvecklas svensk terminologi för begrepp inom Internet. Detta bör ges regeringen till känna.

Elevernas kunskaper och färdigheter i svenska språket

I skolan skall grunden läggas för goda kunskaper i svenska språket. Ungdomar som inte behärskar läsning och skrivning efter nio år i grundskolan har dåliga förutsättningar att lyckas i fortsatta studier och i arbetslivet. En framgångsrik språkpolitik måste därför fokusera på att skapa förutsättningar för alla elever, oavsett bakgrund, att genom utbildningen i skolan utveckla en god kunskapsgrund i det svenska språket.

Här finns i dag stora brister, trots att utbildningen i grundskolan i allt högre grad fokuserat på ämnet svenska. Den nationella utvärderingen 2003 visade att elevernas läsförmåga successivt har försämrats sedan 1993 respektive 1995, när de tidigare utvärderingarna genomfördes. Pisa 2003 visade att skillnaderna mellan pojkars och flickors läsförmåga har ökat. Från resultaten av det nationella provet i svenska år nio vet vi bl.a. att över 17 % av pojkarna med svensk bakgrund inte uppnådde godkänd nivå i läsförståelse våren 2004. Över 10 % av pojkarna klarade inte godkänt i det delprov som testade skriftlig förmåga. För elever med utländsk bakgrund är situationen än sämre, i synnerhet för dem som läst svenska som andraspråk. I den senare gruppen var det över 40 % som inte uppnådde godkänt i läsförståelse. Att brister har funnits en tid börjar nu också visa sig genom att nybörjarstudenter på högskola och universitet allt oftare uppvisar dåliga förkunskaper i det svenska språket.

Grunden för en framgångsrik språkpolitik

De försämringar som har konstaterats i läs- och skrivförmågan är resultatet av en nationell skolpolitik som inte har förmått att fokusera på skolans kunskapsuppdrag och som har nedvärderat betydelsen av lärares kompetens, tidig utvärdering och uppföljning av kunskapsresultaten. Utmärkande för regeringens skolpolitik har varit tillfälliga, riktade insatser och ökad detaljstyrning av skolors verksamhet. Detta är, som framgår av de ovan redovisade elevresultaten, fullständigt feltänkt. Skolpolitiken måste ge *alla* skolor förutsättningar att lyckas i sitt arbete med att *alla* elever skall nå kunskapsmålen.

Regeringen gör i propositionen bedömningen att insatser nu behövs för att stärka språkundervisningen för elever med utländsk bakgrund. Det är alldeles för lågt ställda ambitioner. Ambitionen skall vara att alla elever uppnått minst de grundläggande målen i svenska när de lämnar grundskolan. Det kräver att språkundervisningen stärks generellt och att skolor ges ökade möjligheter att tillhandahålla stöd som utgår från den enskilda elevens förutsättningar och behov.

Från bl.a. Pisastudierna vet vi att Sverige i internationell jämförelse utmärker sig genom att spridningen i elevers resultat är stor *inom* skolor. Detta innebär att en politik som syftar till att förbättra elevernas kunskapsresultat främst bör fokusera på att skapa bättre förutsättningar för skolornas inre ar-

Fel! Okänt namn på

bete, snarare än på åtgärder som innebär omfördelningar av resurser eller elever mellan skolor. Detta tar moderaterna fasta på. Vi föreslår att skolor ges fler verktyg för utvärdering och uppföljning av elevers resultat och större möjligheter att ge en individanpassad utbildning. Vidare skall system etableras för att garantera tidiga stödinsatser för elever som riskerar att annars halka efter. Vår politik innefattar också en rad insatser för att dels stärka lärares kompetens och kvalitetssäkra lärarutbildningen, dels tillhandahålla täta och förbättrade granskningar av varje skolas kvalitet. En framgångsrik språkpolitik behöver bygga på samtliga ovan nämnda delar.

För kunskapsutvecklingen i svenska språket innebär våra förslag följande. För att lägga en bättre grund för barns språkutveckling och ta till vara barns tidiga lust och stora möjlighet att lära bör förskolans pedagogiska uppdrag stärkas. Den i Sverige sena skolstarten bör vidare tidigareläggas med ett år och kombineras med stort utrymme för flexibel skolstart.

Nationella kunskapsmål i svenska och ett obligatoriskt nationellt prov i läsförståelse bör införas redan i det andra skolåret. Det nationella provet i bl.a. svenska och engelska bör vidare bli obligatoriskt i år fem. Nationella prov i svenska och övriga teoretiska ämnen bör införas i år åtta. Genom dessa "kunskapskontroller" skall alla elever garanteras regelbunden utvärdering och uppföljning av kunskapsresultaten. Vi föreslår samtidigt förändringar som ökar skolors möjligheter att individanpassa stödet till eleverna och skärper kraven på att sådant stöd erbjuds i samband med de nationella proven i år två, fem och åtta.

För att ytterligare stärka stödet till elever som av olika skäl har svårigheter att uppnå målen i svenska behövs statliga insatser för att stärka lärares möjligheter till akademisk fortbildning. För lärare i de tidigare skolåren kan det t.ex. röra sig om vidareutbildning inom det svenska språket eller barns språkutveckling. Staten har vidare ett ansvar för att lärarutbildningen kvalitetssäkras. Därutöver bör skolor återigen få tillgång till speciallärare, med inriktning mot barns språkutveckling och tidiga läs- och skrivinlärning. En utbildning med denna inriktning, och som bygger vidare på lärarutbildningen, bör därför införas. Den särskilda kursen svenska som andraspråk bör utvärderas snarast.

Denna politik lägger grunden för en god kunskapsutveckling inom svenska språket och bör därför ligga till grund för språkpolitiken inom utbildningsområdet. Detta bör ges regeringen till känna.

Det torde ankomma på vederbörligt utskott att utforma erforderlig lagtext.

Stockholm den 13 oktober 2005

Kent Olsson (m)

Lena Adelson Liljeroth (m)

Anita Sidén (m)

Henrik S Järrel (m)

Anne Marie Brodén (m)

Anna Lindgren (m)

Margareta Pålsson (m)

Henrik Westman (m)